

LIETUVIŲ KALBA – GIMTOJI IR NEGIMTOJI – MOKYKLOJE. AR GALIMA SUVIENODĖTI?

Loreta Vilkiene

Lituanistinių studijų katedra
Filologijos fakultetas
Universiteto g. 5, LT-01513 Vilnius, Lietuva
Tel. +370 268 7214
El. paštas: loreta.vilkiene@flf.vu.lt

Šiuo metu rengiamasi suvienodinti lietuviškų ir tautinių mažumų mokyklų lietuvių kalbos brandos egzaminus. Straipsnyje ieškoma atsakymo į klausimus:

– ar vienodas egzaminas yra įmanomas, atsižvelgiant į tai, kad vieni mokiniai yra gimtosios, o kiti – negimtosios lietuvių kalbos vartotojai;

– ar šiuo metu galiojančios skirtingos lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos mokymo programos leidžia daryti išvadą, kad lietuviškų ir tautinių mažumų mokyklų abiturientai yra parengiami vienodai, tad gali konkuruoti laikydami tą patį egzaminą.

Straipsnyje aptariamas užsienio mokslininkų požiūris į gimtosios ir negimtosios kalbos vartotoją, analizuojami „Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai. XI–XII klasės“ (2002). Sugretinus teoriją (užsienio tyrimus) ir praktiką (programų analizės rezultatus), teigiama, kad teoriškai aptariamai egzaminai galbūt gali būti vienodi, bet tik suvienodinus mokymo programas ir standartus, tačiau abejotina, ar gimtakalbiai ir kitakalbiai gali būti vertinami pagal tuos pačius kriterijus.

Įvadas

Dokumente „Lietuvių kalbos ugdymo strategija bendrojo lavinimo programas vykdančiose mokyklose“ (LKUS 2005, 3) sakoma, kad „organizuojant du skirtingus lietuvių kalbos brandos egzaminus (gimtosios kalbos testas ir valstybinės kalbos testas) nesudaromos lygios galimybės studijuoti Lietuvos aukštesiose mokyklose“. Todėl šiuo metu minėtus egzaminus rengiamasi suvienodinti. Planuojama, kad tą patį egzaminą abiturientai turėtų laikyti 2008 m. Tačiau kyla klausimas, ar vienodas egzaminas yra įmanomas, atsižvelgiant į tai, kad vieni mokiniai yra gimtosios (toliau – L1), o kiti – negimtosios (L2) lietuvių kalbos vartotojai. Kitaip tariant, ar gimtakalbis ir kitakalbis kalbos vartotojas gali būti lygiaverčiai komunikacijos tikslinė kalba dalyviai. Lietuvoje svaresnių tyrimų šiuo požiūriu nėra. Tad atsakymo į šį klausimą straipsnyje ieškoma, pasitelkus užsienio mokslininkų darbus.

Kitas su aptariama problema susijęs klausimas – ar šiuo metu galiojančios skirtingos lietuvių (L1 ir L2) kalbos mokymo programos leidžia daryti išvadą, kad lietuviškų ir tautinių mažumų mokyklų abiturientai yra parengiami vienodai, tad gali konkuruoti laikydami tokį patį egzaminą. Norint rasti atsakymą į šį klausimą, straipsnyje analizuojami „Lietuvos bendrojo lavinimo mokyk-

los bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai. XI–XII klasės“ (2002). Sugretinus teoriją (užsienio tyrimus) ir praktišką (programų analizės rezultatus), grįžtama prie klausimo, ar galima suvienodinti L1 ir L2 egzaminus.

Kas yra gimtakalbis?

Kaip jau buvo minėta, planuojama suvienodinti L1 ir L2 egzaminus, vadinasi, siekiama kitakalbius prilyginti gimtakalbiams lietuvių kalbos vartotojams. Tad atskaitos tašku laikykime gimtakalbį ir apibrėžkime, kas jam būdinga.

Užsienio tyrėjai (Davies 1991; Valdés 1998; Lee 2005) gimtakalbiu laiko žmogų, kuris:

- L1 geba vartoti visose gimtakalbiams įprastose situacijose;
- savo kalbiniu elgesiu nesiskiria nuo kitų gimtakalbių;
- kiti gimtakalbiai mano, kad jis / ji išmoko L1 ankstyvoje vaikystėje.

Galima manyti, kad dauguma Lietuvos kitakalbių galėjo išmokyti lietuvių kalbą vaikystėje, tačiau kyla abejonių, ar ankstyvoje, t. y. kai mokėsi ir gimtosios kalbos. Taip pat kitakalbiai teoriškai galėtų gebėti vartoti lietuvių kalbą įvairiose situacijos – juk dauguma užaugo ir buvo ugdomi lietuvių kalbos sociokultūrinėje terpėje, tačiau abejotina, ar jie gebėtų vartoti kalbą visose gimtakalbiams įprastose situacijose. Pvz., Joseph J. Lee, cituodamas Kortizin (Lee 2005), teigia, kad gimtąja kalba paprasta instinktyviai guguoti kūdikiui, dainuoti lopšines, kalbėti „vaikų kalba“. Kažin, ar kitakalbis vartotojas, net ir išmokęs lietuvių kalbą vaikystėje, tokiose situacijose galėtų elgtis kaip gimtakalbis.

Ar galima manyti, kad gimtakalbiškumas yra tik prigimtinė privilegija? Įdomu pastebėti, kad užsienio tyrėjai mano, kad ne kiekvienas gali būti laikomas „etaloniniu“ gimtakalbiu. Teigiama, kad gimtakalbiškumas – tai ir:

- priklausymas tam tikram socialiniam sluoksniui (Valdés 1998);
- išsilavinimo rezultatas (Moussu 2000).

Kitaip tariant, tvirtinama, kad tik viduriniajam visuomenės sluoksniui priklausantis žmogus laikytinas gimtakalbiškumo atskaitos tašku. Mat žemesniųjų sluoksnių atstovų kalba yra per menko lygio (pvz., netvarkinga gramatikos, žodyno atžvilgiu), o aukštesniųjų sluoksnių – itin taisyklinga. Su aptartu veiksmu glaudžiai susijęs ir išsilavinimas: jei gimtoji kalba yra neugdoma arba ugdoma menkai, pvz., žmogus ilgai negyvena šalyje arba gauna išsilavinimą ne L1 terpėje (Davies 1991), ji taip pat negali būti laikoma etalonu. Kita vertus, teigiama, kad tikslingai mokant kitakalbį, jo L2 gali priartėti prie gimtakalbio L1. Priartėti, bet ne sutapti.

Taigi apibendrinant tai, kas buvo pasakyta, galima pateikti tokį išplėstinį apibrėžimą: **gimtakalbis** – tai tikslinės kalbos šalyje ilgai gyvenantis ir čia išsilavinimą įgijęs žmogus, kuris priklauso viduriniajam visuomenės sluoksniui ir yra ankstyvoje vaikystėje išmokęs L1, kurią nuolat vartoja visose gimtakalbiams tipiskose situacijose, be to, jis susitapatina ar yra tapatinamas su L1 kalbinės bendruomenės nariais.

Ar kitakalbis gali išmokyti kalbą kaip gimtakalbis?

Užsienio tyrėjai, pvz., Davies (1991), Lee (2005), aptaria keletą gimtakalbio bruožų.

1. Gimtakalbis turi intuityvių gramatikos žinių, jis vartoja taisyklingas gramatines konstrukcijas. Nediskutuotina, kad gimtakalbis turi L1 gramatikos žinių, tačiau tų žinių tikslingai

mokydamasis gali įgyti ir kitakalbis. Kita vertus, kaip rodo praktika, gimtakalbiai taip pat gali daryti gramatikos klaidų, pvz., kartais netaisyklingai vartojami lietuvių kalbos padalyviai. Tad ir L1, ir L2 vartotojai (vieni daugiau, kiti – mažiau) turi ugdyti savo gramatinę kompetenciją. Turbūt neabejotina, kad taisyklingai vartoti gramatinės konstrukcijos gali ir kitakalbis, kuris tikslingai tam tikrą laiką to mokosi.

2. Gimtakalbio žodynas platesnis ir turtingesnis nei vidutiniškas, gimtakalbis taisyklingai vartoja idiomias, metaforas. Žodyno platumas ir turtingumas taip pat susijęs su mokymo(si) procesu ir konkretaus žmogaus asmenybe bei poreikiais. Gimtakalbio, kuriam nerūpi jo kalbos grožis ar raiškos turtingumas, žodynas gali būti ribotas ir skurdus. O kitakalbis, gyvendamas bei mokydamasis tikslinės kalbos aplinkoje ir kaupdamas individualų žodyną, gali išlavinti jo vartojimo gebėjimus. Taigi ir šiuo požiūriu turbūt gali nusitrinti aktyviai kasdien vartojamo gimtakalbio ir negimtakalbio žodyno ribos.

3. Gimtakalbis geba kurti sklandų, spontanišką diskursą. L1 vartotojas geba produkuoti sklandų, spontanišką, rišlų diskursą, vartoti tinkamus sakinius, turtingus leksikos išteklius. Produkuodamas ir suprasdamas jis atskleidžia labai aukšto lygio komunikacinę kompetenciją. Užsienio mokslininkai (Davies 1991) teigia, kad kitakalbis, įdėjęs pakankamai daug pastangų, taip pat geba kurti tinkamą diskursą L2 kalba.

4. Gimtakalbis neturi L2 būdingo akcento. Šis bruožas dažnai padeda atskirti gimtakalbį nuo kitakalbio. L2 vartotojai neretai turi L1 akcentą, tačiau pastarasis netrukdo veiksmingai komunkuoti. Kita vertus, tikslingai ir tinkamai ugdomi kitakalbiai gali išmokyti L2 taip, kad akcentas būtų menkas ar net visai išnyktų.

5. Kalbėjimo L1 tempas greitas. Turbūt tai nelabai svarbus gimtakalbio bruožas, kitaip tariant, greitesnis ar lėtesnis kalbėjimo tempas gali būti tiesiog prigimtinė individo, o ne L1 ar L2 vartotojo savybė.

6. Gimtakalbis geba kūrybiškai rašyti L1. Diskutuotina, ar kūrybinio rašymo L1 gebėjimas – gimtakalbio privilegija. Literatūros istorijoje yra pavyzdžių, įrodančių, kad kitakalbis gali išsiugdyti gebėjimų kurti L2. Kita vertus, ne kiekvienas L1 vartotojas geba rašyti kūrybiškai.

7. Gimtakalbis geba verstį į L1. Diskutuotina, ar tikrai kiekvienas gimtakalbis turi gebėjimų verstį. O užsienio mokslininkų teigiama (Davies 1991), kad tokį gebėjimą, kad ir sunkiai, bet kitakalbis gali išsiugdyti.

8. Gimtakalbis išmano kultūrinį kontekstą. Gyvenimas tikslinės kalbos aplinkoje – ta sąlyga, kuri sudaro prielaidas ir kitakalbiui išmanyti L2 kultūrinį kontekstą, t. y. įgyti sociokultūrinių žinių ir jas sėkmingai taikyti įvairiuose kontekstuose.

9. Gimtakalbis turi veiksmingai komunikacijai reikalingos pragmatinės ir strateginės kompetencijos. Siekdamas sėkmingai integruotis į visuomenės gyvenimą, kitakalbis, ilgai gyvenantis šalyje ir įgijęs išsilavinimą L2 terpėje, bus taip pat susiformavęs šią kompetenciją. Tad L1 ir L2 vartotojas šiuo požiūriu gali ir nesiskirti.

10. Gimtakalbis turi neverbalinių kultūrinių bruožų. Neverbaliniai kultūriniai bruožai (kitaip tariant, kūno kalba) Lietuvos kitakalbių: baltarusių, lenkų, rusų, žydų ir kt. – yra panašūs kaip ir lietuvių. Tad jie neturėtų sudaryti sunkumų kitakalbiams komunikuojant lietuvių kalba, taip pat jie negali būti skiriamoji kitakalbio ir gimtakalbio lietuviuo žymė.

11. Gimtakalbis žino, kuo skiriasi jo individuali L1 ir bendrinė kalba. Apskritai, ne kiekvienas kalbos (nesvarbu, L1 ar L2) vartotojas paaiškintų, kuo jo individuali kalba skiriasi nuo bendrinės. Taigi abejotina, ar šis bruožas yra svarbus L1 ar L2 vartotojui.

Iš to, kas buvo aptarta, matyti, kad iš esmės visi gimtakalbiui skiriami bruožai gali būti išugdomi ir L2 vartotojui. Pastarasis neturi tik vieno, jau apibrėžime minėto, bruožo – kalbos neišmoksta ankstyvojoje vaikystėje. Tai iš esmės ir skiria L1 ir L2 vartotojus. Tad užsienio mokslininkai klausimą „Ar kitakalbis gali išmokyti kalbą kaip gimtakalbis?“ keičia klausimu „Ar būtina išmokyti kalbą ankstyvojoje vaikystėje, kad ją vartotum kaip gimtakalbis?“. Ir atsakydami į pastarąjį klausimą, mokslininkai teigia, kad turi:

- šnykti priešprieša gimtakalbis – negimtakalbis;
- atsirasti sąvokos kompetentingas kalbos vartotojas, kompetentingų kalbos vartotojų bendruomenė (Lee 2005).

Kitaip tariant, turi būti vertinama, ne kas tu esi, o koks tu esi, ar tu gebi savo L1 ar L2 veiksmingai vartoti tam tikroje kalbinėje bendruomenėje.

Kas yra kompetentingas kalbos vartotojas?

Vadovaujantis nuostata, kad visi lietuvių kalbos vartotojai, nepaisant jų gimtosios kalbos, kaip visuomenės nariai turi būti kompetentingi lietuvių kalbos vartotojai, galėtume teigti, kad lietuviškų ir tautinių mažumų mokyklų abiturientų gebėjimai gali būti matuojami tuo pačiu testu. Atrodytų, kad belieka apibrėžti sąvoką *kompetentingas kalbos vartotojas*. Tad kokie jo bruožai?

Iki šio klausimo atskaitos taškas buvo gimtakalbis. Tačiau ieškant atsakymo, kas yra kompetentingas kalbos vartotojas, paaiškėjo, kad aptariama sąvoka paprastai apibrėžiama tik L2 vartotojo atžvilgiu. Išsamus apibūdinimas pateiktas, pvz., Europos kalbų testuotojų asociacijos (ALTE) dokumentuose (*The ALTE Framework* žr. <http://www.lingocity.com/fltt/4.html>). Čia teigiama, kad kompetentingas kalbos vartotojas geba:

- vartoti kalbą laisvai, spontaniškai, sklandžiai;
- suvokti kalbos ir kultūros ryšius;
- vartoti kalbą įvairiose situacijose (išmanyti registrus), pvz., išreikšti nuomonę, nuostatas, požiūrį, dalyvauti diskusijose, argumentuoti;
- plėtoti savo interesus skaitydamas tiek informacinius, tiek grožinius tekstus;
- kurti įvairius tekstus;
- vartoti kalbą kūrybiškai ir lanksčiai tiek žinomose, tiek nežinomose situacijose;
- palaikyti plačius socialinius kontaktus.

Neturėtų kilti abejonių, kad šie bruožai tinka tiek L1, tiek L2. Tik ar tokios komunikacinės kompetencijos pakanka L1 vartotojui, laikančiam brandos egzaminą? Juk aptariamą sąvokos *kompetentingas kalbos vartotojas* turinys – tai tik ketvirto (iš penkių, nurodomų ALTE dokumentuose) – dar ne paties aukščiausio – negimtosios kalbos mokėjimo lygio aprašas. Tad kaip apibrėžti sąvoką *kompetentingas kalbos vartotojas*, kad ji apimtų ir gimtakalbį, ir kitakalbį – klausimas neatsakytas. Galima daryti tik vieną išvadą – jei norima, kad L1 ir L2 vartotojai laikytų tą patį egzaminą, tai jų, kaip kompetentingų lietuvių kalbos vartotojų, apibrėžtis turi būti aiškiai suformuluota bendrojo išsilavinimo standartų. Tik su vienodais standartais lyginami mokinių gebėjimai gali būti matuojami tokiu pačiu testu.

Ką rodo išsilavinimo standartai?

Šiuo metu galioja 2002 m. patvirtintas dokumentas „Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai“. Išanalizavus lietuvių gimtajai ir valstybinei kalbai skirtas dalis, pastebėta, kad yra aptariamų programų ir standartų skirtumų. Apžvelkime juos nuodugniau.

Esminis standartų skirtumas yra toks:

lietuvių valstybinės kalbos standartai apsiriboja tik kalbinės veiklos sritimis: apibrėžiami tik klausymo, skaitymo, rašymo, kalbėjimo ir vertimo gebėjimai bei jų pasiekimų lygmenys;

lietuvių gimtosios kalbos standartai, be jau minėtų kalbinės veiklos sričių (išskyrus vertimą), apibrėžia ir kalbos bei literatūros pažinimo dalykus, t. y. nurodoma, kokių kalbotyros bei literatūros teorijos žinių turi turėti abiturientas, kaip tas žinias jis turėtų gebėti taikyti.

Pastebėtina, kad kalbinių veiklų standartai ir gimtosios, ir valstybinės kalbos apibrėžiami vienodai. Vadinasi, būtų galima daryti išvadą, kad įmanoma rengti bendrą egzaminą, matuojant tik minėtus gebėjimus. Tačiau tada dalis gimtakalbių mokinių pasiekimų, aptariamų kitoje gimtosios kalbos standartų dalyje, liktų netikrinama. O tai, žinoma, veiktų ir mokymo(si) procesą. Ir turbūt ne gerąja linkme.

Taigi dabar galiojantys L1 ir L2 standartai tik iš dalies sutampa, tad esant tokiai situacijai, vienodas egzaminas neturėtų būti rengiamas.

Ką rodo bendrosios programos?

Skirtingi gebėjimai ir jų lygmenys susiję ir su skirtingu programų turiniu. Esminiai skirtumai yra tokie:

1. Skiriasi dalyko struktūra. Gimtosios kalbos dalyką sudaro dvi struktūrinės dalys: kalbos ugdymas (pažinimas ir vartojimas) ir literatūrinis (kultūrinis) ugdymas (GKP 2002, 1). Valstybinės kalbos dalyką sudaro viena dalis, kurios paskirtis – išugdyti „pakankamą komunikacinę kompetenciją“ (VKP 2002, 1). Matyti, kad programų turinys skiriasi kalbos ugdymo dalykų požiūriu: ir vienu, ir kitų mokinių ugdomi kalbos vartojimo gebėjimai, tačiau gimtakalbiai dar ir pažįsta kalbą. Vadinasi, kitakalbiai turi mažiau galimybių ugdytis gebėjimą išmanyti kultūrinį kontekstą ir turbūt formuotis platesnį ir turtingesnį nei vidutinišką žodyną. Tad ir vienodus kompetentingo kalbos vartotojo standartus pasiekti nelengva.

2. Skiriasi dalykų tikslai.

2.1. Gimtosios kalbos kurso paskutiniame „koncentre apibendrinama kalbos vartojimo patirtis bei žinios apie kalbą teksto lygmeniu (teksto lingvistika)“ (GKP 2002, 1). Valstybinės kalbos kurse daugiau dėmesio skiriama „sudėtingesnėms kalbos struktūroms, žodžių ir gramatinių struktūrų sinonimikai, subtilesnių niuansų raiškai, kuriant ir suvokiant įvairių funkcinių stilių tekstus“ (VKP 2002, 8). Taigi vis dar mokoma naujų kalbinės raiškos dalykų ne teksto lygmeniu. Tokių žinių kitakalbiai gauna per gimtosios kalbos pamokas. Tad galima daryti išvadą, kad tautinių mažumų mokyklų mokinių lietuvių kalbos raiškos galimybės (žodyno, gramatinių konstrukcijų vartojimo, rašybos ir skyrybos taisyklių taikymo) ir gebėjimai gali būti menkesni nei gimtakalbių, kurie atitinkamas savo žinias jau tik gilina, gebėjimus tvirtina. Kita vertus, valstybinės kalbos

programoje nenumatoma, kad kitakalbių mokinių diskurso (teksto) lietuvių kalba lygmens gebėjimai taip pat turi būti tikslingai lavinami.

2.2. Gimtosios kalbos programose sakoma, kad „XI–XII klasėse daugiau dėmesio skiriama viešajam (dialoginiam ir monologiniam) kalbėjimui, dalykiniam (referatai, rašiniai pagal tekstus) rašymui“ (GKP 2002, 1). Valstybinės kalbos programoje rašoma, kad „XI–XII klasėse ypatingos svarbos įgauna rašytinės kalbos mokymasis (skaitymas ir rašymas)“ (VKP 2002, 3). Matyti, kad programų akcentai sutampa tik rašytinės kalbos požiūriu. Kita vertus, viešasis kalbėjimas lygiai taip pat aktualus ir kitakalbiams mokiniams. Vadinasi, programos šiuo požiūriu galėtų ir sutapti. Juolab, kaip jau buvo minėta, kad standartuose apibrėžiami gebėjimai ir jų pasiekimų lygmenys yra labai panašūs. Tad valstybinės lietuvių kalbos programa šiuo požiūriu turėtų suartėti su gimtosios lietuvių kalbos programa. Kita vertus, pastebėtina, kad skaitymo (jo strategijų ir pan.) gimtosios kalbos programa neakcentuoja, nors brandos egzaminu testo didelė dalis yra skirta teksto suvokimui. Tad skaitymo gebėjimų lavinimo požiūriu gimtosios kalbos programa galėtų priartėti prie valstybinės lietuvių kalbos programos.

3. Skiriasi požiūris į mokinių žodyno formavimą. Valstybinės kalbos programoje išsamiai aptarta dalyko turinio sociokultūrinė tematika (VKP 2002, 7–8). Gimtosios lietuvių kalbos programoje tokia tematika neaptarta. Tad turbūt galima teigti, kad, viena vertus, L2 vartotojo žodynas dar tik formuojamas ir abejotina, ar jis visų temų bus platesnis ir turtingesnis nei vidutiniškas. Kita vertus, ir gimtakalbio žodyno turtingumas kelia klausimų ir reikalauja tyrimų.

4. Skiriasi požiūris į kalbos ugdymo dalykus. Kaip jau buvo užsiminta, gimtosios lietuvių kalbos programa daug dėmesio skiria kalbos ir visuomenės klausimams, retorikai ir stilistikai, tekstams, jų struktūrai, sakinio ir rašytinio teksto kalbos ypatybėms, sakybinei ir rašytinei kalbai, kalbos kultūrai. Valstybinės lietuvių kalbos programoje kalbama tik apie sociokultūrinę tematiką ir kalbinės raiškos dalykus. Tad lietuviškų ir nelietuviškų mokyklų mokiniai tikslingai mokomi skirtingų dalykų.

5. Skiriasi požiūris į literatūrinį ugdymą. GKP pateikiama išsami literatūrinio ugdymo programa (GKP 2002, 5–7). VKP yra tik nuorodų, kad lietuvių literatūros pažinimas turi būti integruotas į lietuvių kalbos kursą (VKP 2002, 1, 2, 4), tam skirta viena aptaki sociokultūrinė tema: „Lietuvių literatūros raida Europos kultūros kontekste (pagrindinės epochos, stiliai, kryptys, srovės, iškiliausieji autoriai ir jų kūriniai)“ (VKP 2002, 7). Taigi pagal dabar galiojančias programas lietuvių literatūros pažinimo požiūriu lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos egzaminai negali būti suartinti.

Išvados

Susipažinus su užsienio mokslininkų tyrinėjimais, susijusiais su L1 ir L2 vartotojų bruožais, ir išanalizavus dabar galiojančius lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos XI–XII klasės „Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrąsias programas ir bendrojo išsilavinimo standartus“, galima daryti tokias išvadas:

1. Teoriškai gimtakalbis ir kitakalbis gali tapti lygiaverčiais komunikacijos dalyviais – kompetentingais tikslinės kalbos vartotojais, tačiau tam reikia sąlygų, viena kurių – tikslingas mokymas.
2. Norint L1 ir L2 vartotojų gebėjimus matuoti vienodu testu, pirmiausia reikia juos vienodai

apibrėžti, t. y. vienodu standartu įvardyti, ko visuomenė tikisi iš kompetentingo kalbos vartotojo.

3. Norint siekti vienodo standarto, reikia suartinti programas, nes šiuo metu galiojančios skirtingos lietuvių (L1 ir L2) kalbos mokymo programos neleidžia daryti išvados, kad abiturientai yra parengiami vienodai.

Tad ar gali suvienodėti gimtosios ir valstybinės lietuvių kalbos egzaminai? Šiuo metu galiojantys „Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai“ neleidžia automatiškai suvienodinti gimtosios ir valstybinės lietuvių kalbos brandos egzaminų, nes abejotina, ar mokiniai parengti konkuruoti kaip lygiavertčiai komunikacijos lietuvių kalba dalyviai. Kita vertus, suvienodinus mokymo programas (taip pat laiką, skirtą programoms realizuoti) ir standartus, rengti vienodo turinio egzaminą turbūt būtų įmanoma, tačiau daug abejonių kelia galimybė gimtakalbius ir kitakalbius vertinti pagal tuos pačius kriterijus, kuriuos nustatyti būtų labai sunku.

LITERATŪRA

Davies A. 1991. The Native Speaker in Applied Linguistics. <http://www.arts.ed.ac.uk/celtic/poileasaidh/daviesseminar.html>.

GKP 2002. Lietuvių kalba (Kalbinis ir literatūrinis ugdymas). Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai. XI–XII klasės. Vilnius. <http://www.pedagogika.lt/standart/programos.pdf>.

Lee J. J. 2005. The Native Speaker: An Achievable Model? Asian EFL Journal. Volume 7. Issue 2. Article 9. http://www.asian-efl-journal.com/June_05_jl.php.

LKUS 2005. Lietuvių kalbos ugdymo strategija bendrojo lavinimo programoms vykdančiose mokyklose. Švietimo naujovės. Nr. 13.

Moussu L. 2000. Native versus Nonnative Speakers of English. Linguistics 540. <http://www.moussu.net/TP/540.pdf>.

The ALTE Framework. ALTE Level Four – Competent user. <http://www.lingocity.com/flit/4.html>.

Valdés G. 1998. The Construct of the Near-Native Speaker in the Foreign Language Profession: Perspectives on Ideologies about Language. ADFL Bulletin. Volume 29, No. 3 <http://www.adfl.org/bulletin/V29N3/toc/293toc.htm>.

VKP 2002. Valstybinė lietuvių kalba. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai. XI–XII klasės. Vilnius. <http://www.pedagogika.lt/standart/programos.pdf>.

LITHUANIAN LANGUAGE – NATIVE AND FOREIGN – AT SCHOOL. ROAD TO EQUABILITY

Loreta Vilkieienė

Summary

Efforts are focused on the equalisation of the final examinations in Lithuanian at Lithuanian schools and at those of ethnic minorities. The issue is whether a common examination can be equal. Can native and non-native speakers be treated as equal participants of communication in a purposive speech? There is no significant research done in this field in Lithuania. Hence, the search for answers to these issues is conducted in the works of foreign scientists.

Another issue in this discussion is whether the present diverse teaching curricula of Lithuanian as a native and non-native language can lead to the conclusion that school graduates from Lithuanian schools and from those of ethnic minorities receive equal education so that they could compete during the same examination.

In order to find the answers, 'The General Curricula and the Standards of General Education at Lithuanian School of General Education. Grades XI-XII' (2002) is analysed.

The article draws the following conclusions:

1. Native and non-native speakers can theoretically become equal participants – competent speakers – in communication but only on certain conditions one of which is purposeful teaching.
2. In order to evaluate graduates' competence in a single test, one should establish equal standards.
3. In search for an equal standard, the curricula should be made closer as the current diverse teaching curricula of Lithuanian do not point to the conclusion that school graduates receive equal education.

Therefore, 'The General Curricula and the Standards of General Education at Lithuanian School of General Education. Grades XI-XII' does not automatically allow to equalise the final examinations in Lithuanian at present as it is doubtful whether students are well prepared to compete as equal participants of communication in Lithuanian.

Įteikta 2005 m. gruodžio mėn.